

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

COMMUNITY PARTICIPATION IN MUNICIPAL SOLID WASTE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF KANCHANABURI MUNICIPALITY

¹เกศินี มุลเกตุ*, ²ณัฏพล ศรีชัย และ ³พรช วรรณภักดิ์

¹Kesinee Mulket, ²Nutchapon Srichai and ³Pachara Wannapiwat

Corresponding Author's E-mail: 66122080104@kru.ac.th*

Received: **March 19, 2026** Revised: **July 18, 2026** Accepted: **August 27, 2026**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และ 2) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 24,491 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงตารางของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน และใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย จำนวน 20 ข้อครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ และด้านการติดตามและประเมินผล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการแสดงความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 3.65$, $S.D. = 1.16$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ($M = 3.62$, $S.D. = 1.18$) ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ ($M = 3.61$, $S.D. = 1.08$) และด้านการติดตามและประเมินผล ($M = 3.56$, $S.D. = 1.20$) ตามลำดับ โดยการเสนอแนะแนวทางใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.25$, $S.D. = 0.95$) ขณะที่การเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.35$, $S.D. = 1.10$) และ 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องใน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การแสดงความคิดเห็น การดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ และการติดตามและประเมินผล พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การจัดการ; ขยะมูลฝอย; เทศบาลเมืองกาญจนบุรี

ABSTRACT

This research article aimed to: 1) study public participation in municipal solid waste management in Kanchanaburi Municipality, Kanchanaburi Province; and 2) propose guidelines for the development of municipal solid waste management in Kanchanaburi Municipality,

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี; Faculty of Humanities and Social Sciences, Kanchanaburi Rajabhat University

Kanchanaburi Province. This study employed a quantitative research design. The population consisted of 24,491 residents living in Kanchanaburi Municipality. The sample size was determined based on the Krejcie and Morgan table, resulting in a sample of 380 participants, selected using purposive sampling. The research instrument used for data collection was a questionnaire on participation in municipal solid waste management, consisting of 20 items covering four aspects: management, expression of opinions, implementation and cooperation, and monitoring and evaluation. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) the overall level of public participation in municipal solid waste management was high. When considered by aspect, the expression of opinions had the highest mean score ($M = 3.65$, $S.D. = 1.16$), followed by management ($M = 3.62$, $S.D. = 1.18$), implementation and cooperation ($M = 3.61$, $S.D. = 1.08$), and monitoring and evaluation ($M = 3.56$, $S.D. = 1.20$), respectively. Proposing guidelines for the use of technology in waste management had the highest mean score ($M = 4.25$, $S.D. = 0.95$), while participation in waste management activities was at a moderate level ($M = 3.35$, $S.D. = 1.10$); and 2) the guidelines for the development of municipal solid waste management should continuously promote public participation in four aspects: management, expression of opinions, implementation and cooperation, and monitoring and evaluation, together with the development of communication channels and the use of technology to support public participation in accordance with the local context.

Keywords: Public Participation; Management; Solid Waste; Kanchanaburi Municipality

บทนำ

ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือประมาณ 73,840 ตันต่อวัน โดยมีอัตราการเกิดขยะเฉลี่ยประมาณ 1.12 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปีก่อนตามการกลับมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (กรมควบคุมมลพิษ, 2567ก) ปัญหาขยะมูลฝอยทวีความรุนแรงมากขึ้นจากการเพิ่มจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค การกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยมีการใช้เทคโนโลยีและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฝังกลบ การเผา การผลิตพลังงาน การหมักทำปุ๋ย การบำบัดเชิงกลและชีวภาพ (Mechanical and Biological Treatment: MBT) และการผลิตเชื้อเพลิงจากขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF) อย่างไรก็ตาม ยังพบสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยบางส่วนที่ดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

นอกจากการพัฒนาเทคโนโลยีและระบบการจัดการขยะมูลฝอยแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการขยะอย่างยั่งยืน เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะและเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการคัดแยก การลดปริมาณขยะ การนำวัสดุกลับมาใช้ประโยชน์ และการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานภาครัฐ หากประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่การร่วมวางแผน การแสดงความคิดเห็น การดำเนินกิจกรรม และ

การติดตามประเมินผล จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะ ลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) อันนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านการเก็บรวบรวม การขนส่ง และการกำจัดขยะ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนและปริมาณขยะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง โดยมีทั้งขยะทุกประเภทปะปนกันในถุงเดียว ส่งผลให้ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลได้สูญเสียคุณค่า เพิ่มภาระในการคัดแยกและกำจัดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งทำให้ต้นทุนการจัดการขยะสูงขึ้น และลดประสิทธิภาพของระบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวม (กรมควบคุมมลพิษ, 2567) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ขับเคลื่อนโครงการ "1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ธนาคารขยะ (Recyclable Waste Bank)" เพื่อส่งเสริมให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งธนาคารขยะเป็นกลไกในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง และส่งเสริมการนำวัสดุรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โครงการดังกล่าวมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถนำขยะรีไซเคิลมาฝากสะสมเป็นมูลค่า สร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด ลดภาระงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับวัสดุเหลือใช้ ทั้งยังช่วยปลูกฝังพฤติกรรมคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่องในระดับครัวเรือนและชุมชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567)

จากการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินโครงการ พบว่า ความสำเร็จของโครงการ "1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ธนาคารขยะ" ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการจัดตั้งธนาคารขยะเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การคัดแยกขยะที่ต้นทาง การนำขยะรีไซเคิลเข้าสู่ระบบธนาคารขยะ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและพัฒนากิจกรรมของชุมชน หากประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด เพิ่มอัตราการนำทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ ลดค่าใช้จ่ายด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

เทศบาลเมืองกาญจนบุรีมีโครงการรณรงค์คัดแยกขยะ เช่น โครงการถังขยะแยกประเภท 4 ถัง ธนาคารขยะในโรงเรียน และกิจกรรมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังต่ำ ส่งผลให้ขยะส่วนใหญ่ถูกทิ้งรวมกัน ทำให้ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่และเพิ่มภาระต่อระบบการจัดการ แม้เทศบาลเมืองกาญจนบุรีจะดำเนินโครงการด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง แต่ประสิทธิผลของการดำเนินงานยังขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ หากประชาชนยังขาดความตระหนักหรือไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกและลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง ย่อมส่งผลให้ต้นทุนในการจัดเก็บ ขนส่ง และกำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนจากปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี และเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนซึ่งสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นต้นแบบให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และนำผลการศึกษา มาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 24,491 คน ตามข้อมูลทะเบียนราษฎรของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี พ.ศ. 2568

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดขนาดโดยอ้างอิงตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) สำหรับประชากรจำนวน 24,491 คน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ประมาณ $\pm 5\%$ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 378 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดจุดเก็บข้อมูลให้กระจายครอบคลุมพื้นที่สำคัญในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความหลากหลายตามบริบทของพื้นที่ ประกอบด้วย บริเวณหอนาฬิกา จำนวน 35 คน ชุมชนเตาปูน จำนวน 40 คน ชุมชนวัดเทวสังฆาราม (วัดเหนือ) จำนวน 45 คน ชุมชนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดใต้) จำนวน 55 คน ตลาดสายหยุด จำนวน 80 คน ตลาดผาสุก จำนวน 65 คน และสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 380 คน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการแสดงความคิดเห็น 3) ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล

การกำหนดองค์ประกอบดังกล่าวใช้เป็นกรอบในการสร้างข้อคำถามเพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดการขยะมูลฝอย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ และด้านการติดตามและประเมินผล

การให้คะแนนกำหนดเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด 5 คะแนน ระดับมาก 4 คะแนน ระดับปานกลาง 3 คะแนน ระดับน้อย 2 คะแนน และระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย เป็นคำถามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

5. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 20 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ ได้แก่

- ด้านการบริหารจัดการ ครอบคลุมการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การสนับสนุนหรือจัดหาอุปกรณ์ และการตรวจสอบประเมินโครงการด้านการจัดการขยะมูลฝอย

- ด้านการแสดงความคิดเห็น ครอบคลุมการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ การเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน การใช้ช่องทางออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็น และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน

- ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ ครอบคลุมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยแก่หน่วยงานภาครัฐ การประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะ การรักษาความสะอาดในพื้นที่ส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการขยะ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน

- ด้านการติดตามและประเมินผล ครอบคลุมการเข้าร่วมประชุมเพื่อติดตามโครงการจัดการขยะ การตรวจสอบการจัดการขยะในพื้นที่สาธารณะ การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณขยะในชุมชน การเสนอแนวทางปรับปรุงการจัดการขยะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการติดตามผลการดำเนินงานด้านการจัดการขยะในชุมชน

แบบสอบถามส่วนที่ 2 กำหนดระดับความคิดเห็นตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ในส่วนของการพัฒนาเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาความสอดคล้องของข้อความคำถามกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย รวมทั้งพิจารณาความชัดเจนและความเหมาะสมของข้อความคำถามก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

6. ตัวแปรและประเด็นที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้กำหนดตัวแปรและประเด็นที่ใช้ในการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเครื่องมือวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ และ 5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการแสดงความคิดเห็น 3) ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล

การกำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านดังกล่าวใช้เป็นกรอบในการประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และนำผลที่ได้ไปประกอบการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

6.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนของมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวทางที่ผู้วิจัยอ้างอิงจากบุญชม ศรีสะอาด (2560) โดยคำนวณช่วงคะแนนจากสูตร

$$\begin{aligned}\text{ค่าพิสัย} &= (\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}) \div \text{จำนวนระดับ} \\ &= (5 - 1) \div 5 = 0.80\end{aligned}$$

กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด

ข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มประเด็นที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และนำเสนอในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Analysis) เพื่อใช้ประกอบการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่

7. การสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย

เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ และด้านการติดตามประเมินผล มาพิจารณาพร้อมกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่าประเด็นอื่น รวมถึงประเด็นที่ประชาชนเสนอให้มีการปรับปรุง จากนั้นจึงจัดกลุ่มและสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับบริบทของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

แนวทางที่ได้จากการสังเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ด้านตามกรอบการวิจัย ได้แก่ แนวทางด้านการบริหารจัดการ แนวทางด้านส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น แนวทางด้านดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ และแนวทางการติดตามและประเมินผล

8. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางการตอบแบบสอบถาม และการนำข้อมูลไปใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับทราบ ทั้งนี้ การเข้าร่วมตอบแบบสอบถามเป็นไปด้วยความสมัครใจ ผู้ตอบแบบสอบถามมีสิทธิ์ปฏิเสธหรือยุติการตอบแบบสอบถามได้โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตนเอง

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการรักษาความลับของข้อมูล โดยไม่นำเสนอข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้ ข้อมูลที่ได้รับนำมาวิเคราะห์และรายงานผลในภาพรวมเพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัยเท่านั้น และมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และ 2) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 380 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 และเพศชาย จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20–29 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 33.40

ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 21.80 รองลงมา ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 และรับจ้างทั่วไป จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90

ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 39.20 รองลงมา ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.40 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.70

ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4–6 คน จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมา ได้แก่ 1–3 คน จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 43.40 และมากกว่า 6 คน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n = 380)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	184	48.00
หญิง	196	52.00
อายุ		
น้อยกว่า 20 ปี	42	11.10
20-29 ปี	127	33.40
30-39 ปี	62	16.30
40-49 ปี	69	18.20
50-59 ปี	54	14.20
60 ปีขึ้นไป	26	6.80
อาชีพ		
เจ้าหน้าที่รัฐ	56	14.70
นักเรียน/นักศึกษา	81	21.30
เกษตรกร	33	8.70
รับจ้างทั่วไป	68	17.90
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	83	21.80
ลูกจ้างประจำ	52	13.70
อื่น ๆ	7	1.80
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	6	1.60
ประถมศึกษา	28	7.40
มัธยมศึกษา	89	23.40
ปวช.	56	14.70
ปวส./อนุปริญญา/เทียบเท่า	35	9.20
ปริญญาตรี	149	39.20
สูงกว่าปริญญาตรี	17	4.50
อื่นๆ	0	0.00
สมาชิกในครัวเรือน		
1-3 คน	165	43.40
4-6 คน	167	44.00
มากกว่า 6 คน	48	12.60

2. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการแสดงความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 3.65$, $S.D. = 1.16$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ($M = 3.62$, $S.D. = 1.18$) ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ ($M = 3.61$, $S.D. = 1.08$) และด้านการติดตามและประเมินผล ($M = 3.56$, $S.D. = 1.20$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการศึกษาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการ

ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.62$, $S.D. = 1.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การร่วมจัดหาอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 3.64$, $S.D. = 1.24$) รองลงมา ได้แก่ การร่วมกำหนดนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย ($M = 3.62$, $S.D. = 1.17$) และการร่วมตัดสินใจในการจัดการขยะมูลฝอย ($M = 3.52$, $S.D. = 1.23$) ตามลำดับ ส่วนการร่วมวางแผนจัดการขยะมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.44$, $S.D. = 1.33$) ซึ่งยังอยู่ในระดับมากตามเกณฑ์การแปลผลที่กำหนด

2.2 ด้านการแสดงความคิดเห็น

ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.65$, $S.D. = 1.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การร่วมเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.25$, $S.D. = 0.95$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเสนอแนวคิดนำขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ($M = 3.67$, $S.D. = 1.22$) ส่วนการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.39$, $S.D. = 1.21$) อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่การใช้ช่องทางออนไลน์ในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือ

ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานและการให้ความร่วมมือโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.61$, $S.D. = 1.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การร่วมให้ข้อมูลขยะมูลฝอยแก่หน่วยงานภาครัฐมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 3.94$, $S.D. = 1.09$) รองลงมา ได้แก่ การช่วยประชาสัมพันธ์ในการคัดแยกขยะในชุมชน และการร่วมแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.35$, $S.D. = 1.10$) อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นส่วนที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่ำกว่ากิจกรรมด้านอื่น

2.4 ด้านการติดตามและประเมินผล

ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.56$, $S.D. = 1.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การเสนอแนวทางปรับปรุงการจัดการขยะต่อหน่วยงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 3.65$, $S.D. = 1.26$) รองลงมา ได้แก่ การร่วมรายงานปริมาณขยะในชุมชน ($M = 3.58$, $S.D. = 1.31$) และการตรวจสอบการจัดการขยะในพื้นที่สาธารณะ ($M = 3.57$, $S.D. = 1.29$) ตามลำดับ โดยทุกรายการในด้านนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
จำแนกเป็นรายด้านและรายข้อ

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน	M	S.D.	ระดับ
การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ	3.62	1.18	มาก
การร่วมกำหนดนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย	3.62	1.17	มาก
การร่วมวางแผนจัดการขยะมูลฝอย	3.44	1.33	ปานกลาง
การร่วมตัดสินใจในการจัดการขยะมูลฝอย	3.52	1.23	มาก
การร่วมจัดหาอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอย	3.64	1.24	มาก
การร่วมตรวจสอบประเมินโครงการการจัดการ ขยะมูลฝอย	3.47	1.19	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	3.65	1.16	มาก
การเสนอแนวคิดว่าขยะมาทำให้เกิดประโยชน์	3.67	1.22	มาก
การร่วมเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีใน การจัดการขยะ	4.25	0.95	มาก
การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะ ในชุมชนของท่าน	3.39	1.21	ปานกลาง
การใช้ช่องทางออนไลน์แสดงความคิดเห็นในการ จัดการขยะในชุมชน	3.42	1.22	ปานกลาง
การร่วมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน ของท่าน	3.43	1.25	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.61	1.08	มาก
การร่วมให้ข้อมูลขยะมูลฝอยแก่ภาครัฐ	3.94	1.09	มาก
การช่วยประชาสัมพันธ์ในการคัดแยกขยะในชุมชน	3.65	1.10	มาก
การร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่ส่วนรวม	3.45	1.30	ปานกลาง
การเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการขยะ	3.35	1.10	ปานกลาง
การร่วมแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย	3.65	1.27	มาก
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	3.56	1.20	มาก
การร่วมประชุมเพื่อติดตามโครงการการ จัดการขยะ	3.50	1.33	ปานกลาง
การช่วยประชาสัมพันธ์ในการคัดแยกขยะในชุมชน	3.57	1.29	มาก
การร่วมรายงานปริมาณขยะในชุมชน	3.58	1.31	มาก
การเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดการขยะ ต่อหน่วยงาน	3.65	1.26	มาก
การร่วมติดตามการรายงานผลการจัดการขยะ ในชุมชน	3.52	1.29	มาก

3. แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย สามารถเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้ดังนี้

3.1 ด้านการบริหารจัดการ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การจัดหาอุปกรณ์ และการตรวจสอบประเมินผลในระดับมาก ดังนั้น เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนการจัดการขยะมูลฝอยผ่านเวทีประชาคมหรือช่องทางออนไลน์ รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนร่วมตัดสินใจในการดำเนินโครงการ สนับสนุนอุปกรณ์สำหรับการคัดแยกขยะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารจัดการขยะมีความโปร่งใสและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

3.2 ด้านการแสดงความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด การเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยี การแสดงความคิดเห็น การใช้ช่องทางออนไลน์ และการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนในระดับมาก ดังนั้น เทศบาลควรส่งเสริมการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการสื่อสารทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาประกอบการวางแผนและพัฒนากิจการดำเนินงาน

3.3 ด้านการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลแก่ภาครัฐ การประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะ การรักษาความสะอาดในพื้นที่ส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรม และการร่วมแก้ไขปัญหายขยะมูลฝอยในระดับมาก ดังนั้น เทศบาลควรส่งเสริมกิจกรรมการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้ประชาชนร่วมประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะ ร่วมดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่สาธารณะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน

3.4 ด้านการติดตามประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมติดตามโครงการ การตรวจสอบพื้นที่สาธารณะ การรายงานปริมาณขยะ การเสนอแนวทางปรับปรุง และการติดตามผลการดำเนินงานในระดับมาก ดังนั้น เทศบาลควรจัดให้มีการประชุมติดตามผลการดำเนินงานด้านการจัดการขยะเป็นประจำ เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตรวจสอบและรายงานปัญหายขยะในพื้นที่ รวมทั้งพัฒนาระบบรับข้อเสนอแนะและเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และร่วมประเมินผลการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรีควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมบริหารจัดการ การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมดำเนินงาน ตลอดจนการร่วมติดตามและประเมินผล เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรีมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับ มาก สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย และ

พร้อมเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การแสดงความคิดเห็น การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเทศบาลเมืองกาญจนบุรีมีการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง เช่น การรณรงค์คัดแยกขยะ การประชาสัมพันธ์ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงบทบาทของตนในการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินงาน เป็นด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูง โดยเฉพาะการร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยแก่ภาครัฐ การร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่ส่วนรวม และการร่วมแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย แสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติจริงและพร้อมให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ด้านการแสดงความคิดเห็น พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยเฉพาะการเสนอแนวคิดในการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะ และการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน สะท้อนว่าประชาชนมีความพร้อมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย สำหรับด้านการบริหารจัดการ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยเฉพาะการร่วมกำหนดนโยบาย การร่วมตัดสินใจ และการร่วมจัดหาอุปกรณ์ในการจัดการขยะ อย่างไรก็ตาม การร่วมตรวจสอบและประเมินผลโครงการยังมีผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นว่ายังควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามและประเมินผลมากยิ่งขึ้น ด้านการติดตามประเมินผล พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการร่วมประชุมเพื่อติดตามโครงการ การตรวจสอบความสะอาดของพื้นที่สาธารณะ และการเสนอแนวทางปรับปรุงการจัดการขยะต่อหน่วยงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการจัดการขยะให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างบางส่วนจากการศึกษาของตรีญญา บัวใหญ่ และวิราสิริ วสิริวิสิ (2567) ซึ่งพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง โดยความแตกต่างดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่ ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง และรูปแบบการดำเนินงานด้านการจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริพร ศรีตะวัน และคณะ (2568) ที่พบว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครัวเรือนและชุมชนช่วยพัฒนาพฤติกรรมการจัดการขยะและลดปริมาณขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล โดยเทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมผ่านเวทีประชาคม การประชุมชุมชน และช่องทางออนไลน์ เพื่อให้สามารถเสนอความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการขยะได้อย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารขยะ การรีไซเคิล และการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบแจ้งปัญหาขยะ แอปพลิเคชัน หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการติดตามผลการดำเนินงาน อีกทั้งควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง เช่น การยกย่องชุมชนต้นแบบ หรือการมอบรางวัลแก่ครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริพร ศรีตะวัน และคณะ (2568) ที่เสนอว่าการจัดการขยะที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่กับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลัก 3Rs ซึ่งประกอบด้วย การลดการใช้หรือการลดการเกิดขยะ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำ

กลับมาใช้ใหม่หรือการรีไซเคิล (Recycle) ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยลดปริมาณขยะและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (กรมควบคุมมลพิษ, 2561)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

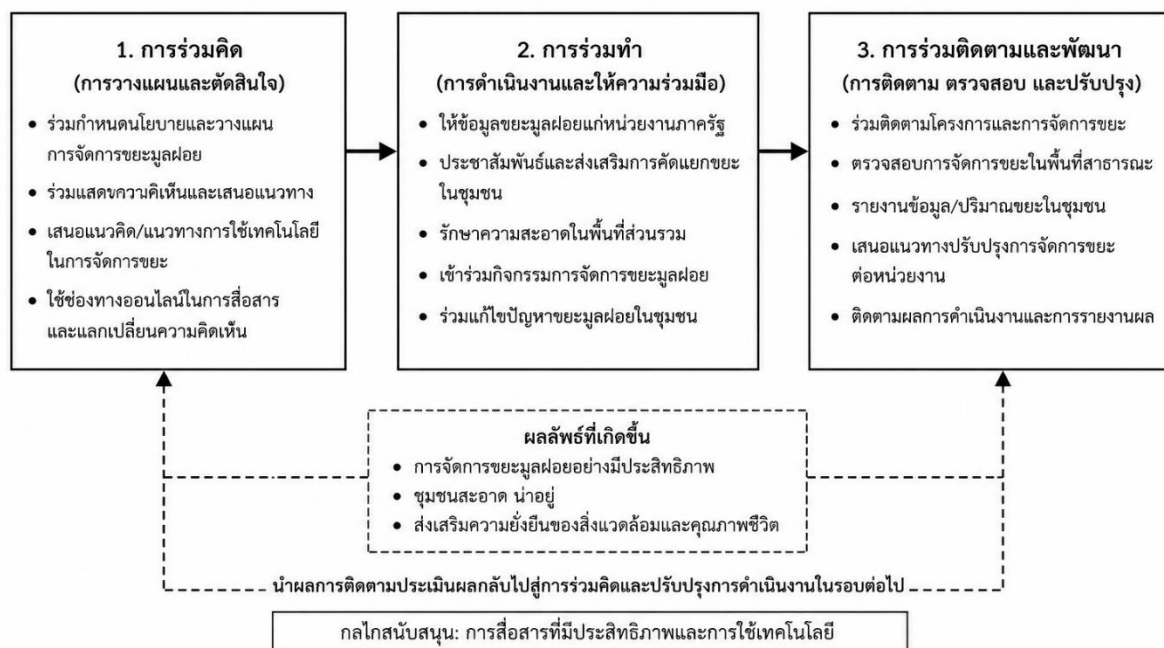
จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรีได้ว่า การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะเป็น กระบวนการต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน มิใช่การมีส่วนร่วมเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยสามารถจัดกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมทำ และการร่วมติดตามและพัฒนา

1. การร่วมคิด (Participatory Thinking) เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการ ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการและด้านการแสดงความคิดเห็น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผน ตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่าด้านการแสดงความคิดเห็นเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และการเสนอแนวทางการใช้เทคโนโลยีในการจัดการขยะเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในทุกข้อ สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของประชาชนในการเสนอความคิดและการใช้ช่องทางเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการขยะของชุมชน

2. การร่วมทำ (Participatory Action) เป็นการเปลี่ยนการมีส่วนร่วมทางความคิดไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลแก่หน่วยงานภาครัฐ การประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะ การดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่ส่วนรวม การเข้าร่วมกิจกรรม และการร่วมแก้ไขปัญหามลพิษขยะมูลฝอย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการขยะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและต่ำกว่าประเด็นอื่นในด้านการดำเนินงาน จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้การมีส่วนร่วมทางความคิดสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น

3. การร่วมติดตามและพัฒนา (Participatory Monitoring and Development) เป็นกระบวนการเชื่อมโยงผลจากการดำเนินงานกลับไปสู่การปรับปรุงการบริหารจัดการ ประกอบด้วยการติดตามโครงการ การตรวจสอบการจัดการขยะในพื้นที่สาธารณะ การรายงานข้อมูล การเสนอแนวทางปรับปรุง และการติดตามผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ช่วยให้ประชาชนมิได้มีบทบาทเฉพาะในช่วงเริ่มต้นหรือช่วงดำเนินกิจกรรมเท่านั้น แต่สามารถมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาและเสนอแนวทางสำหรับการพัฒนาการดำเนินงานในรอบต่อไป

ดังนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถอธิบายเป็นวงจรการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ประกอบด้วย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามและพัฒนา นำผลกลับไปสู่การร่วมคิดและปรับปรุงการดำเนินงานในรอบต่อไป โดยมี การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี เป็นกลไกสนับสนุนการเชื่อมโยงประชาชนกับเทศบาลในแต่ละขั้นตอน กระบวนการดังกล่าวสะท้อนว่าการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในระดับชุมชนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การกำหนดแนวทาง การลงมือดำเนินงาน จนถึง การติดตามและนำผลที่ได้กลับมาปรับปรุงการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เทศบาลตำบลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรีควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและรับฟังความคิดเห็นผ่านสื่อ ช่องทางต่างๆ ทั้งในระบบออฟไลน์และระบบออนไลน์
2. เทศบาลเมืองกาญจนบุรีควรส่งเสริมให้ชุมชนนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เช่น การรีไซเคิล การทำปุ๋ยหมัก และการแปรรูปวัสดุเหลือใช้ โดยผ่านศูนย์เรียนรู้จัดการขยะชุมชนหรือธนาคารขยะ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการจัดการขยะให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประชาชนต่อไป
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพต่อไปยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). *คู่มือปฏิบัติการ 3 ใช้ (3R) เพื่อจัดการขยะชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2567ก). *รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2566*. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2567ข). *รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566*. กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). *คู่มือการดำเนินงานโครงการ 1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 ธนาคารขยะ (Recyclable Waste Bank)*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ปริญญา บัวใหญ่ และวิราสิริ วสิริสิริ. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ และการสาธารณสุขชุมชน*. 7(1), 33–44.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- ศิริพร ศรีตะวัน, วิลาวัลย์ ขมิ้นรัตน์, และ ขวลิท หงษ์ยนต์. (2568). การพัฒนาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย โดยการมีส่วนร่วมของครัวเรือนและชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*. 11(4), 108–122.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>